



BVD / SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A83/039

30 september 1983

DE PRAAGSE WERELDVREDESASSEMBLÉE GEEN ONVERDEELD SUCCES.

Van 21 tot 26 juni j.l. vond in Praag de "Wereldassemblée van volkeren voor de vrede en het leven, tegen de kernoorlog" plaats. Organisator was de Wereldvrede Raad (WVR), de belangrijkste internationale communistische mantelorganisatie. Onder de meer dan 3.000 deelnemers aan deze manifestatie bevond zich een naar verhouding grote Nederlandse delegatie. Reeds tijdens de voorbereidingen bleek dat de kandidaat-reizigers uit ons land het niet eens konden worden over hun houding ten opzichte van deze uitgesproken pro-Moskou-manifestatie. Daarbij werd duidelijk dat de WVR als het erop aan komt kiest voor hen die de raad door de jaren heen trouw bewezen hebben zelfs als dat ten koste gaat van de mogelijkheid tot het leggen van nieuwe relaties.

Met name door enkele incidenten rondom de Wereldassemblée kreeg "Praag" in het westen een uiterst negatieve pers. De wijze waarop diverse deelnemers na afloop getracht hebben met verdraaiing van feiten toch een positief beeld van de manifestatie te schetsen toont aan dat Moskou in de toekomst - ook in ons land - op trouwe volgelingen kan blijven rekenen.

DE PRAAGSE WERELDVREDESASSEMBLÉE GEEN ONVERDEELD SUCCES

De wereldwijde voorbereiding

De Wereldvredeesraad (WVR), de belangrijkste internationale communistische mantelorganisatie, belegt gemiddeld eens in de drie jaar een ledencongres en laat dat sinds het begin van de jaren zeventig steeds onmiddellijk voorafgaan door een ogenschijnlijk daarvan losstaande manifestatie, waarvoor naast de eigen aanhang ook zoveel mogelijk andersdenkenden worden uitgenodigd. Deze dubbel-evenementen hebben onveranderlijk plaats in een Oosteuropese hoofdstad (Moskou 1973, Warschau 1977, Sofia 1980), zodat de interne voorbereiding in Sovjet-getrouwe handen is, en hebben ten doel de breder samengestelde manifestatie propagandistisch te benutten voor de doelstellingen, zoals die op het daaropvolgende WVR-congres worden geformuleerd.

Ook dit jaar werd het WVR-congres weer voorafgegaan door zo'n rijker geschakeerde manifestatie die de titel "Wereldassemblée van volkeren voor de vrede en het leven tegen de kernoorlog" maakte. Van 21 tot 26 juni j.l. kwamen in Praag meer dan 3.000 deelnemers bijeen om naast vele andere onderwerpen met name te spreken over het NATO-besluit tot plaatsing van nieuwe middellange afstandsraakketten.

De praktische voorbereidingen voor de Assemblée waren in handen gelegd van een Tsjechoslowaaks voorbereidingscomité onder leiding van communistisch partijbestuurder en WVR-presidiumlid , terwijl een internationaal voorbereidingscomité door de WVR belast werd met het verzorgen van de uitnodigingen, de agenda en de slotverklaring. Met het doel zoveel mogelijk andersdenkenden voor de manifestatie te interesseren werd een groot aantal voorbereidingsbijeenkomsten gehouden, zowel regionale voor bepaalde werelddelen en nationale voor afzonderlijke landen, als categorale voor specifieke doelgroepen zoals jongeren, vrouwen, vakbondsvertegenwoordigers, religieuze kringen, journalisten en ex-militairen, waaraan tijdens de Wereldvredeesassemblee een bepaalde rol was toebedeeld.

De voorbereiding in Nederland

Voor de uitnodiging van nationale delegaties naar de eerste bijeenkomst van het internationale voorbereidingscomité in Lissabon van 30 oktober tot 2 november 1982, moest de WVR voor wat Nederland betreft terugvallen op een oude relatie, namelijk het Nederlands Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (NCEVS), dat in 1973 is opgezet door pro-Moskou communisten die buiten de CPN staan.

In de periode vanaf eind 1977 tot voor enige tijd waren de CPN en het door die partij beheerste Samenwerkingsverband "Stop de Neutronenbom, Stop de Kernwapenwedloop" voor internationale communistische mantelorganisaties aanspreekbaar geweest ter ondersteuning van hun internationale activiteiten. Maar door de steeds kritischer houding van de CPN ten opzichte van het Oostblok die tenslotte culmineerde in de besluiten van het 28e partijcongres in november 1982, kon de WVR zich eind vorig jaar onmogelijk tot die partij richten met het verzoek behulpzaam te zijn bij het samenstellen van een Nederlandse delegatie naar de Praagse Vredes-assemblée.

Het NCEVS daarentegen had zich vanaf zijn oprichting in 1973 steeds als een betrouwbaar steunpunt voor pro-Sovjet-beïnvloedingsactiviteiten in ons land doen kennen. Het was dan ook niet verwonderlijk dat twee functionarissen van dat comité, de wetenschappelijk medewerker en de freelance journaliste , begin november 1982 op kosten van de WVR naar Lissabon reisden om daar de eerste bijeenkomst van het internationale voorbereidingscomité voor "Praag" bij te wonen. Zij ontvingen daar de opdracht een nationaal voorbereidingscomité te vormen en door middel daarvan zorg te dragen voor een zo breed en zwaar mogelijk samengestelde delegatie van representanten van vredesbewegingen en politieke partijen, die Nederland op de Wereldassemblée zou kunnen vertegenwoordigen.

De inschakeling van , vice-voorzitter van het NCEVS en al geruime tijd lid van de WVR, was niet zonder risico's. Ook in de internationale mantelwereld moet bekend zijn dat zijn ongenueanceerde pro-Sovjet-opstelling én zijn dikwijls eigenzinnige wijze van optreden er in het verleden toe geleid hebben dat pogingen om het NCEVS een breder geschakeerd draagvlak te geven tot mislukken gedoemd waren. De uitnodiging aan , secretaris van het NCEVS en pas sinds september 1980 lid van de WVR, duidde er dan ook op dat de assemblée-organisatoren niet op één paard wensten te wedden. Haar relaties met onder meer de organisatie "Vrouwen voor Vrede" boden de WVR bovendien uitzicht op nieuwe, interessante contacten.

De rol van de Tsjechoslowaakse ambassade

Maar ook op nog andere wijze werd het zekere voor het onzekere genomen. De Tsjechoslowaakse ambassade in ons land werd ingeschakeld om ' voorbereidingswerk te begeleiden. De kennelijk speciaal met die taak belaste consul reisde tweemaal naar Praag, beide keren om kort na bijeen-

komsten van het internationale WVR-voorbereidingscomité overleg te plegen met het Tsjechoslowaakse nationale voorbereidingscomité.

Voorts maakte de ambassade gebruik van bestaande relaties met Nederlandse politici en vertegenwoordigers van Nederlandse vredesbewegingen teneinde er bij hen op aan te dringen om toch vooral niet de kans voorbij te laten gaan om in juni in Praag aanwezig te zijn, zo al niet als officiële deelnemer, dan toch in ieder geval als waarnemer.

De propaganda die Tsjechoslowaakse ambassadefunctionarissen voor de Wereldassemblée maakten bereikte haar hoogtepunt bij de komst naar Nederland, van 12 tot 15 april j.l., van een Tsjechoslowaakse vredesdelegatie. Zowel de ambassade als het NCEVS - naar bleek in nauw onderling overleg - beijverden zich om voor deze delegatie een program samen te stellen waarin zoveel mogelijk ontmoetingen met vredesactivisten en politici waren opgenomen.

De Tsjechoslowaakse delegatie stond onder leiding van Prof. dr.

, de eerdergenoemde voorzitter van het Tsjechoslowaakse voorbereidingscomité. Hij werd bij zijn Nederlandse gesprekspartners geïntroduceerd als vice-voorzitter van het parlement en/of als vice-voorzitter van het Tsjechoslowaakse Nationale Front. Weinig of geen melding werd gemaakt van zijn functies binnen de Tsjechoslowaakse Communistische Partij en het presidium van de Wereldvredesraad.

Toch weinig animo

Ondanks al deze inspanningen bleek er in ons land weinig enthousiasme te bestaan om aan de Praagse Vredesassemblée deel te nemen. De vervolgingen waaraan onder meer de leden van de Charta '77-beweging in Tsjechoslowakije bloot staan kunnen gezien worden als een hoofdbezwaar tegen deelname. Dat bezwaar was nog eens extra gevoed door een in ruime oplage verspreide brief van de voorzitter van het Sovjetcomité voor de Verdediging van de Vrede, , waarin op pijnlijke wijze duidelijk werd gemaakt dat de officiële partijgebonden vredesorganisaties in Oost-Europa het als een anti-vredes-daad beschouwen wanneer de westerse vredesbewegingen contacten blijven onderhouden met Oosteuropese dissidenten.

De grote Nederlandse vredesorganisaties wensten zich niet voor deze keuze

te laten plaats en haakten dan ook af toen duidelijk werd dat de -lijn wenste te volgen en potentiële Assemblée-deelnemers aanraade om in Praag contacten met woordvoerders van Charta '77 te vermijden. Daarbij kwam nog dat in het persoonlijke vlak zo grof optraden opzichte van kandidaat-reizigers dat het zelfs zijn mede-organisatrice te veel werd.

Ingrijpen door het WVR-hoofdkwartier

Het weinig tactische optreden van , de toch al niet positieve houding van de westerse vredesbewegingen en enkele mislukte vergaderingen van het inmiddels gevormde nationale Nederlandse voorbereidingscomité zullen bij elkaar opgeteld voor het WVR-hoofdkantoor aanleiding zijn geweest om alsnog een delegatie naar Nederland te sturen in een poging om nog te redden wat er te redden was.

Met dat doel verbleven hier van 26 tot 30 april j.l. de Rus en de Deen , die beiden als secretaris werkzaam zijn op het Wereldvredeesraadshoofdkantoor in Helsinki.

wordt beschouwd als een van de sleutelfiguren voor het doorgeven van Sovjet-instructies aan de WVR.

Hun komst maakte duidelijk hoeveel er de organisatoren aan gelegen was om een zo rijk geschakeerd mogelijke Nederlandse delegatie naar Praag te krijgen. Hun optreden leidde ertoe dat zowel als los van elkaar een afvaardiging mochten samenstellen. Daarbij werd gesteld dat een overschrijding van het aanvankelijk aan Nederland toegewezen aantal deelnemers geen bezwaar zou opleveren.

Naarmate het tijdstip van vertrek echter dichterbij kwam bleek dat de Assemblée-organisatoren toch niet het risico van de komst van twee rivaliserende delegaties aandurfd. ' delegatie, op zich al ruim boven het oorspronkelijk geplande aantal, kreeg toestemming om naar Praag af te reizen maar de meeste andere kandidaten konden uiteindelijk niet meer tijdig een visum krijgen.

Uit deze handelwijze bleek dat de WVR, gesteld voor de keus tussen oude getrouwen - het gezelschap van bestond voor een groot deel uit Moskou-sympathisanten - en de mogelijkheid via nieuwe relaties tot verbreding van de aanhang te komen, kiest voor de veilige weg. De interne onenigheid tijdens de voorbereidingen in Nederland was de organisatoren wel een extra-reis van WVR-hoofdkantoor-medewerkers waard. Maar de kans op incidenten in Praag door het toelaten van mogelijk al te lastige deelnemers was kennelijk een te hoge prijs.

Het verloop van de Assemblée

Toch bleven die incidenten in Praag niet uit.

De conferentie vond plaats in het grote Cultuurpaleis in de Tsjechoslowaaks hoofdstad. Na een voltallige ceremoniële openingszitting werd een week lang in aparte werkgroepen, eerst ingedeeld naar onderwerpen, later ingedeeld op basis van eerdergenoemde specifieke belangengroepen, geluisterd naar eindeloze reeksen verklaringen, waarvan het merendeel een uitgesproken anti-Amerikaans karakter droeg. Ter onderbreking hiervan was op de woensdag een "uitstapje" georganiseerd waarbij de congresgangers zich in diverse Tsjechoslowaakse fabrieken, landbouwbedrijven, scholen en gezinnen "persoonlijk konden overtuigen van de standpunten en de vredesinspanningen van het Tsjechoslowaakse volk".

Het officiële programma verliep zonder opzienbarende gebeurtenissen. De aan het eind van de Assemblée-week gepubliceerde oproep was van een dermate algemeen karakter dat een ieder zich daarin vinden kon. Op de diverse deelbijeenkomsten mocht wie dat wilde zelfs kritiek op de Sovjet-Unie spuien, in de schriftelijke conclusie van die bijeenkomsten was daarvan echter niets terug te vinden.

Buiten het officiële gebeuren vonden er daarentegen wel degelijk schermutselingen plaats. Een demonstratie (na afloop van de eerste congresdag) waarvoor de organisatoren 200.000 bewoners van Praag hadden laten opdraven werd opgeschrikt door kleine groepjes jongeren die de roep om vrede aanvulden met het aanheffen van spreekkoren voor "vrede én vrijheid". Na de officiële demonstratie hielden deze jongeren samen met anderen die zich spontaan bij hen voegden een tocht door de straten van Praag.

Op de tweede dag vond een mini-betoging plaats van twee Fransen die op het uit de Praagse Lente van 1968 zo bekende Wenceslausplein spandoeken ontvouwd, waarop werd aangedrongen op erkenning van het recht van dienstweigeren in Oost-Europa. Maar de meeste belangstelling van de westerse pers ging uit naar een ontmoeting in alle openheid van vertegenwoordigers van Westeuropese vredesbewegingen met enkele Charta '77-woordvoerders. Die ontmoeting op donderdagnorgen werd gadeslagen door de Tsjechoslowaakse veiligheidspolitie die ingreep toen westerse journalisten opnamen van het gebeuren wilden maken. Foto- en filmmateriaal werd na enig handgemeen in beslag genomen.

Uit protest hiertegen en tegen het politie-optreden bij de eerdere incidenten verliet de delegatie van de Westduitse "Groenen" de Vredesassemblee. Het eveneens naar huis gaan van enkele vertegenwoordigers van de Italiaanse communistische partij kreeg heel wat minder publiciteit maar zal voor de organisatoren zo mogelijk nog pijnlijker geweest zijn.

Onenigheid tussen de Nederlanders

De aanwezige Nederlanders reageerden zeer uiteenlopend op deze gebeurtenissen. , vice-voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Journalisten en in Praag à titre personnel aanwezig, behoorde tot degenen die in het Tsjechoslowaakse partijblad Rudé Právo hun afkeuring uitspraken over het optreden van de westerse pers. Andere Nederlanders daarentegen regelden, zij het niet zo openlijk als bij het bovenomschreven incident, eigen ontmoetingen met Charta - woordvoerders. Dat in Praag toch "lastige" andersdenkenden opdoken was enerzijds het gevolg van het feit dat sommigen langs andere weg dan de door de WVR gecontroleerde nationale voorbereidingscomité's waren uitgenodigd - zo kon bijvoorbeeld aan als officieel lid van de WVR geen visum onthouden worden - . Anderzijds had een koerswijziging van de samenwerkende Westeuropese vredesbewegingen toch enkele vertegenwoordigers daarvan als waarnemer naar de Assemblee doen afreizen. Die koerswijziging was het gevolg van een oproep, die vier Charta-vertegenwoordigers hadden gericht aan een in mei in West-Berlijn georganiseerde bijeenkomst van Westeuropese vredesbewegingen. Daarin stond dat Charta degenen die in Berlijn bijeen waren verzocht naar Praag te komen om daar niet alleen voor vrede maar ook voor mensenrechten te pleiten en, zo men dat zou willen, leden van Charta '77 te ontmoeten. Het verzoek van de Tsjechoslowaakse dissidenten werd door de Nederlandse vredesorganisaties op uiteenlopende wijze opgevat. Het IKV en Pax Christi stuurden uiteindelijk een waarnemer, maar-opmerkelijk genoeg - het door de CPN beheerste Samenwerkingsverband "Stop de N-bom, Stop de Kernwapenwedloop" bleef bij het eerder ingenomen standpunt en reisde niet naar Praag.

Na terugkomst

De CPN-vredesorganisatie handhaafde ook na afloop de zienswijze dat het een juist besluit was geweest om de Assemblée niet bij te wonen. Zij trok zich daarbij niets aan van de stroom ingezonden protest-brieven in De Waarheid, onder meer van vertegenwoordigers van het Horizontaal Overleg dat wel als zodanig officieel in Praag aanwezig was en van enkele Stop de N-bom-leden die in weerwil van de landelijke leiding toch naar de WVR-manifestatie waren gegaan.

De "horizontalen" behoorden ook tot degenen die zich na terugkomst het meest enthousiast over Praag uitlieten. Zij plaatsten zich daarmee op één lijn met onder meer de Nederlandse vertegenwoordiger van de Berlijnse Conferentie van Europese Katholieken *), die in diverse publicaties trachtte "iets van de dialoog, de ontroering, de ontmoeting en de solidarisering door te geven" die de bijeenkomst in Praag voor hem betekend had.

Degenen, die proberen de uiterst negatieve indruk die door de publiciteit over de incidenten rond de Assemblée gevestigd is enigszins weg te nemen, bedienen zich daarbij van door de Oosteuropese propaganda aangedragen argumenten. Een voorbeeld daarvan is de eensluidende berichtgeving over de samenstelling van de totale Assemblée-deelname. Opmerkelijk eendrachtig wordt door publicaties in diverse Westeuropese landen onderstreept dat maar liefst 40% van de conferentiegangers uit geïndustrialiseerde kapitalistische landen afkomstig was. Dat die veertig procent vrijwel geheel voor geselecteerd was door met de WVR verbonden nationale vredesorganisaties wordt echter konsekwent verzwegen.

Ook de "ontroering" over de "tienduizenden, door henzelf getekende" kaarten die Tsjechoslowaakse kinderen aan de congresdeelnemers stuurden en het ontzag voor de Tsjechoslowaakse bevolking die "miljoenen opracht om de overkomst van mensen uit de Derde Wereld mogelijk te maken en alle congresdeelnemers gedurende heel hun verblijf in Praag vrij te houden" is in vrijwel letterlijk dezelfde bewoordingen terug te vinden in zeer uiteenlopende bladen (van het Franse communistische dagblad L'Humanité tot het Nederlandse opinieweekblad voor kerk en samenleving De Bazuin). Tot die publicaties, waarin de werkelijke toedracht in Praag geweld wordt aangedaan, zal zonder twijfel ook het boekwerkje gaan behoren dat aan de hand van verslagen van "zijn" delegatieleden poogt samen te stellen.

Uit een oogpunt van publiciteit en werving is de Praagse Assemblée objectief bekeken een mislukking geweest. Dat zal de trouwe Moskou-volgers er evenwel niet van weerhouden een positief beeld te blijven schilderen van de Sovjetrussische "vredespolitiek" om zo mogelijk de westerse publieke opinie ten gunste van die politiek te beïnvloeden.

*) De Berlijnse Conferentie is een minder bekende, maar nauw met de WVR verbonden internationale communistische mantelorganisatie.